

IX.

HELDEWIJS BRENGT EEN WERKMAN IN
VERZOEKING, BETOOGT HEM DAT « RECHT
DOOR ZEE » DE BESTE WEG IS, GAAT EEN
ARME WEDUW HULP BRENGEN, BEKEERT
EEN AL TE ZINDELIJKE HUISVROUW EN GEEFT
GOEDEN RAAD AAN TROUWLUSTIGEN.

Het noenmaal stond gereed in Lapscheure's pastorie. Een voortreffelijk soepje streefde Heldewijs' reukorgaan ; de haan prikte te midden van den disch ; geen wonder dat onze pastoor welgemutst was.

Hij blikte toevallig door het venster en zag een dekker op het dak van het huis van zijn buurman.

Heldewijs opende het raam en riep den werkman toe :

— Jozef, kom eens bij mij !

De dekker klom 't dak af.

— Treed maar binnen, de deur is open, hernam de geestelijke minzaam.

De eenvoudige dorpeling was weldra in de kamer.

— Wat is er van uw dienst, mijnheer de pastoor ? vroeg hij eenigszins bedremmeld.

— Jozef, ge moet me zoo verlegen niet bezien, ik ga u niet opeten. Daar staat een beter kostje.

De dekker keek naar den disch en likte zich den baard.

— 't Is hier beter dan op mijn tafel. Ik moet me tevreden stellen met aardappelen en azijnsaus, mijnheer de pastoor.

— Welnu, ge moogt meedoen.

— Is 't waar ?

— Zeker ! Zet u maar.

De dekker liet zich geen twee keeren noodigen. De pastoor schepte de tellooren vol. Dan zag hij naar buiten.

— De lucht betreft, zei hij.

— Toch niet, mijnheer de pastoor, de hemel is prachtig blauw.

— Ik zeg dat de lucht zwart wordt, hernam Heldewijs, boos wordend.

— Maar, mijnheer de pastoor, ge vergist u deerlijk. Er is geen wolkje te bespeuren.

— Ha, gij tegenspreker ! bulderde Heldewijs. Als ik zeg, dat 't weer verandert, zult ge me gelijk geven.

— Volstrekt niet, 'k mag geen wit zwart noemen.

Heldewijs greep zijn stok en dien dreigend opheffend, tierde hij :

— Beken dat de lucht verduistert of ik geef u een geduchte rammeling !

— Voor geen honderd hanen spreek ik tegen mijn meening ! riep de dekker, over de tafel en de stoelen springend en de kamer uitsnellend.

Als een kat klom hij op zijn dak.

— Zoo ge me gelijk geeft, moogt ge uw buik vol eten en de rest van den haan mee naar huis nemen, schreeuwde Heldewijs door het open venster.

— Mijnheer de pastoor, beloof wat ge wilt, dreig zooveel ge kunt, maar de hemel is heerlijk blauw en er is geen zwart vlekje te zien !

— Ge zijt een flinke gast, zei de geestelijke op een gansch anderen toon. Kom naar beneden en eet met mij.

— Kom bij mij als ge durft ! Maar ik daal niet af, want 'k weet, dat ge geduchte slagen kunt uitdeelen.

— Vrees niets ; ik wilde u eens beproeven. 't Is zoo, dat ik mijn parochianen leer kennen.

— Dat is alles goed en wel, maar zult ge...

— Wat, vertrouwt ge uw pastoor niet ? Nu zal ik waarlijk kwaad worden. Allo, Jozef, aan tafel, of ik eet alles alleen op !

De dekker maakte nu geen tegenwerpingen meer. Een minuut later at hij smakelijk van de soep en 't hanenvleesch versmaadde hij evenmin.

Heldewijs babbelde vroolijk met zijn dischgenoot. En toen 't maal binnen was, zei hij :

— Jozef, ga altijd recht door zee, zooals ge nu deedt. 'k Heb een kennis gehad, die steeds met rare streken omging. Doch op zekeren dag beviel hem dat slecht. De persoon in kwestie heette Roelofs. 't Was een rentenier. Hij bezat ook veel akkers. Een van zijn pachters kon zijn huur niet voldoen en voor vereffening nam hij van 't boertje een koe. Zelf het beest naar de markt brengen, dat streed tegen zijn waardigheid. Daarom sprak hij een koopman aan en zei :

— Jef, wilt ge mijn koe te Brugge verkoopen ?

— Waarom niet, mijnheer Roelofs ? antwoordde de ander. Hoeveel loon zult ge me betalen ?

En in plaats van nu een som te bepalen, kwam de rentenier weer met een slinksche streek voor den dag. Hij pakte een ouden, mageren haan en zei :

— Zie, ge zult de koe en den haan verkoopen. 't Geld van de koe is voor mij, dat van den haan voor u.

De haan was geen tien stuivers waard, maar de koopman antwoordde, dat hij genoeg nam met de voorwaarde en voegde er bij :

— Ge moet een getuige meezenden.

— Wel, de koster zal u vergezellen. Hij pacht een stukje land van mij en durft dus mijn verzoek niet te weigeren.

— Goed, morgen om zes uur zullen we vertrekken.

— Afsproken !

Op den vastgestelden tijd trokken Jef en de koster naar de stad.

Er waren koopers genoeg, 't is te zeggen voor de koe ; wat den haan betreft, niemand keek er naar, behalve een of andere spotvogel, die riep : Uw haan is zeker al drie keeren in den pot geweest !

— Hoeveel voor die koe ? vroeg een koopman aan Jef.

— Ge moet de koe en den haan te samen koopen.

— Zijt ge gek ?

— Neen, 'k heb ze nog alle vijf. De haan kost tweehonderd gulden en de koe tien Vlaamsche stuivers.

— Wie wil er een zot zien ? riep de koopman. Hier staat er een !

En luid herhaalde hij de voorwaarden van Jef.

Dat er gelachen en gespot werd, kunt ge wel begrijpen. Maar Jef hield aan zijn stuk.

— Wel, zei een van de kooplieden, de koe staat mij aan.

— De koe en de haan moeten samen blijven, hernam Jef.

— Welnu, de koop is gedaan. Tweehonderd voor den haan en tien stuivers voor de koe.

De man hield zijn hand op en Jef sloeg toe.

De koop was gesloten.

— Koster, ge zijt getuige ! zei Jef.

— Ja, antwoordde de kerkdienaar.

In een herberg werd de som uitbetaald en Jef en de koster begaven zich welgemoed naar hun dorp.

Roelofs stond hen al op te wachten.

— Een goeden prijs gemaakt ? vroeg hij haastig.

— Tien Vlaamsche stuivers, antwoordde Jef zonder blikken of blozen.

— Zeg, houd de kinderen van uw moeder voor den aap !

— Ik spreek de waarheid. De koster kan het getuigen.

Roelofs vernam hoe de vork in den steel zat. Hij was woedend, maar Jef trok lachend met zijn tweehonderd gulden voort.

— Als ge me wilt vasthebben, moet ge vroeger opstaan ! riep hij nog op spottenden toon.

— 't Was een slimme gast, zei Jozef, toen de pastoor zijn verhaal geëindigd had.

— Mijnheer Roelofs leerde aldus zijn slinksche streken af.

— Pastoor, wel bedankt voor 't smakelijk hapje ; ik moet weer aan 't werk.

— En ik ga eenige bezoeken doen.

De dekker klom terug op zijn dak. Heldewijs riep zijn meid.

— Klara, sprak hij, ge moest eens een korf eetwaren gereed maken. Ik wil de weduw Vlierings en haar zeven arme schaapjes bezoeken. 'k Heb gehoord, dat de vrouw ziek ligt en ik denk, dat het daar met de financiën droevig gesteld is.

— Haar man heeft alles verteerd en liet bij zijn dood niets achter.

— Ja, Vlierings was een snoever. Hij vroeg : vrouw, hoe staan onze effecten en moest in zijn bed blijven, als zijn wederhelft zijn broek herstelde. Bovendien was het een vent zonder overleg, een als die smid, die zijn kachel verkocht om kolen te koopen. Geen wonder, dat hij niets bezat. En om 't al te zeggen, hij sliep te gaarne en we weten, een luiaard zal gescheurde kleeren dragen.

— Als ge hem hoordet spreken, was hij o zoo rijk, hernam de dienstmaagd.

— Ja, stoffen zooals Trien, de boerendochter, die aan elkeen verkondigde : t' onzent is alles van goud en zilver, tot de koperen melkstooopen toe. Maar zijn vrouw en kindertjes mogen daarvoor niet lijden. En daarom, Klara, vul het korfje ; laat het zwaar zijn, ik zal 't wel op mijn rug dragen.

De meid voldeed aan 't gebod van haar meester. Dan kleedde ze zich voor de reis naar Sluis.

— Als ge om negen uur thuis zijt, is 't vroeg genoeg, sprak Heldewijs. Maar opgepast : loop in geen twee droge grachten tegelijk.

Een kwartier na zijn dienstbode verliet ook de pastoor de

pastorie. Op den schouder droeg hij een korf met eetwaren, bestemd voor de arme weduw.

— Jozef, riep hij tot den dekker, straks zal er hier een koets stilstaan. Zeg tegen den heer, die in 't rijtuig zit, dat ik niet thuis kom vóór negen uur.

— Goed, mijnheer de pastoor.

De priester sloeg een landweg in en wandelde vroolijk voort.

Na een half uur kwam hij bij een klein hutje. Eenige knapen speelden in 't zand. Toen deze den pastoor zagen naderen, snelden ze hem tegemoet en knielden voor hem neer om een beeldje of een santje te krijgen.

— Staat op, kleine kleuters, zei Heldewijs vroolijk. Ge zult een schoon prentje hebben. Komt, ik ga naar uw moeder. Is zij al wat beter ?

— Moeder zit in den zetel, antwoordde een van de jongens.

De pastoor stak de deur open. Daarbinnen zag 't er armoedig, doch zindelijk uit.

— Dag, vrouw Vlierings, groette Heldewijs zeer vriendelijk. Hoe gaat het nu ?

— Stilletjes, mijnheer de pastoor. Maar werken kan ik nog niet. Wacht, ik zal dien stoel wat afvegen voor u.

— Laat maar, 't is hier kraaknet. Oef, de korf was zwaar. Alles wat er in zit, is voor u. Pak de mand straks maar uit en laat ze morgen terugbrengen door Fransje. Zijn de kinderen braaf ?

— Ja, mijnheer de pastoor.

— Dan krijgen ze elk een beeldje. Ja, jongens en meiskens, past maar op en eert uw moeder. Zorgt, dat op u nooit toepasselijk is dat triestige spreekwoord : Een ouder kan beter zeven kinderen onderhouden, dan zeven kinderen één ouder.

Heldewijs bleef een half uurtje in de hut. Hij sprak er woorden van troost en aanmoediging, woorden, die in 't hart drongen, omdat ze eenvoudig, klaar, begrijpelijk waren.

Dan nam hij afscheid, zonder naar de dankbetuigingen te willen luisteren.

Een eindje verder ontmoette hij een man, die er maar somber uitzag.

— Wel, Loden, zijt ge met uw verkeerd been uit het bed gestapt dezen morgen, of heeft uw vrouw u op groote boonen onthaald, die wat zwaar op de maag liggen ?

— 'k Heb ruzie gehad, mijnheer de pastoor.

— Ah, gij twister !

— 't Is mijn schuld niet.

— Zoo spreken de kleine jongens ook.

— 't Is de waarheid, pastoor. Mijn vrouw is al te lastig. Ge weet, Sophie is overdreven zindelijk. Den geheelen dag loopt ze met den borstel, de dweil, den bezem, den stofdoek ; van 's morgens tot 's avonds wrijft, schuurt, boent, kuischt, vaagt ze. 't Is altijd : Loden, uw schoenen zijn vuil. Loden, ge plast, ge morst. Loden, ge stoot tegen den muur. Loden, leg uw grove handen niet op de blinkende kast. Ze heeft me met al haar gezeur 't huis uitgejaagd.

— Ah, staan de zaken zoo ! Ja, 'k weet dat uw wederhelpt de reiniging van haar woning hooger stelt dan die van haar ziel. Zindelijkheid is een schoone deugd, maar te zindelijk... te is immers slecht. Te goed is buurmans gek, te groot past niet, evenmin als te klein, te rijk verspert dikwijls den weg naar den hemel, te arm is lastig hier beneden, te duur jaagt de koopers weg, te goedkoop kan onmogelijk deugdelijk wezen, te laat wekt berouw, te vroeg rijp is te vroeg rot... één « te » deugt, dat is tevreden. Ja, de uitverkorene van uw hart is te zindelijk. Welaan, Loden, troost en verblijd u. Het uur van uw verlossing is geslagen. Wacht een wijl en 'k breng u de heerlijke tijding van de bekeering van uw vrouw.

Heldewijs ging voort. In een wei was een modderput. De zonderlinge man plaste met zijn laarzen in het slijk, tot zijn schoeisel dik bemorst was. Dan liep hij recht naar Lodens

woning, opende zonder plichtplegingen de deur, deed alsof hij de twee, drie matten niet zag en stapte met groote passen door 't vertrek. De vloer zag er deerlijk uit.

— Maar, mijnheer de pastoor ! kreet Lodens echtgenoot, verschrikt opspringend.

— Vrouwkje, 't is mijn plicht mijn schapen te weiden. Ooren hebt ge, maar ge hoort niet ! Hoe dikwijls heb ik in mijn sermoenen gewaarschuwd tegen de wereldsche hartstochten, die het geestelijk leven verstoren. Al uw gedachten bepalen zich tot het zindelijk houden van uw woning. Maar zeg, wrijft ge wel eens met uw doek, borstelt ge wel eens met uw bezem van binnen ? Is 't daar zuiver ? Ik denk van neen, want ge jaagt door uw norsch gezicht, door uw overdreven netheid uw doorbraven Loden het huis uit. Met woorden kan ik u niet stichten ; mogelijk zullen mijn belijkte schoenen u die groote lessen leeren.

— Maar, mijnheer de pastoor, mijn huis mag er toch niet uitzien als een beestenstal ?

— Neen, vrouwkje, dat ware een schande. Een mensch moet zuinig leven, maar moet er voor waken gierig te worden. De arbeider rust op zijn tijd, doch rust hij te veel, dan is hij een luiaard. We gaan trouw naar de kerk, maar zij die zoo godvruchtig zijn dat ze van 's morgens tot 's avonds zitten te bidden en daardoor de plichten jegens hun gezin vergeten, worden veroordeeld bij God. 't Is goed zelfstandig te zijn, als er maar gezorgd wordt, dat die deugd niet in gebrek en koppigheid ontaardt. Moed mag geen roekeloosheid, voorzichtigheid geen lafheid worden. En zoo zou ik kunnen voortgaan om u te bewijzen, dat deugden bij overdrijving in gebreken ontaarden. Aldus is 't ook met u gesteld. « Hoe zal ik mijn huis zindelijk houden ? » Die gedachte is uw opstaan en naar bed gaan, uw staan, gaan en zitten, 't middelpunt van uw overpeinzingen, misschien ook wel 't onderwerp van uw droomen. En dat is gansch verkeerd. Daardoor vergeet ge uw andere plichten en maakt ge 't leven van uw echtgenoot zuur. Als Loden voor goed

wegvlucht, omdat hij al uw tergen moe is, zult ge bij mij komen klagen en jammeren, maar dan is het te laat.

— Mijnheer de pastoor, zou dat kunnen gebeuren ?

— Zeker, vrouw. Loden is reeds ten einde raad. Hij loopt ginder met een gezicht, alsof hij krampen in zijn ingewanden heeft. Maar ik zal hem aanraden te doen zooals ik nu : ieder keer dat ge weer zanikt, met een paar vuile schoenen binnenstappen. Dat Loden een vuillap ware, 'k zou niets zeggen, maar de man is altijd net en zindelijk.

— Mijnheer de pastoor, ik zal mij beteren.

— Dat is een goed voornemen ; maar weet ge wel, dat de weg naar de hel met goede voornemens geplaveid is ? Het voornemen moet uitgevoerd worden, beste vrouw.

— 'k Beloof het u stellig.

Heldewijs deed een teeken naar Loden. De man kwam nieuwsgierig toegelopen.

— Loden, zei zijn echtgenoot, vergeef mij al mijn plagerijen. Voortaan wil ik redelijker zijn.

— Ja, Sophie, laten wij eendrachtig samenleven.

— Amen ! besloot de priester en weg was hij.

Heldewijs had veel tijd dezen namiddag. Hij besloot een wandeling te doen naar Middelburg (1). Een boogscheut van Lodens huis, werd hij in een hut geroepen door een vrouw van omstreeks de veertig jaar.

— Wat zou Stance, 't kwezeltje, weer op haar geweten hebben ? zei de geestelijke bij zichzelf, naar de deur stapend.

— Mijnheer de pastoor, 'k zou u eens willen spreken, sprak Stance op verlegen toon.

— Ge hebt toch geen kwaad gedaan, hoop ik, antwoordde Heldewijs.

— Ik heb uw goeden raad noodig.

— Goede raad is duur. Overleg is 't halve werk. Eerst

(1) Middelburg, in Vlaanderen. Vroeger ook eene stad van gewicht. Heeft eene eigenaardige geschiedenis. Was eveneens eene vesting. Parma heroverde haar na Brugge en vóór Sluis (1585). Merkwaardige kerk.

gedaan en dan bedacht, heeft menigeen in nood gebracht, hernam de pastoor, zich op een houten stoel zettend. Allo, biecht maar op, ik luister.

— 't Is een netelige kwestie, mijnheer de pastoor.

— Netels steken, men moet er voorzichtig mede omgaan.

— Ik zal maar met de deur in huis vallen. Ik zou willen trouwen, zei Stance, hevig blozend.

— Welnu, trouw ! antwoordde de geestelijke zonder de minste verwondering te laten blijken.

— Maar trouwen is somtijds rouwen, hernam 't kwezeltje.

— Welnu, trouw dan niet !

— Vital Loevers van Hoeke heeft mij ten huwelijk gevraagd. 't Is een brave vent.

— Welnu, trouw dan !

— Maar hij zou in 't huwelijk kunnen veranderen.

— Welnu, trouw dan niet !

— Hij brengt nog al een goeden duit mee.

— Welnu, trouw dan !

— Doch hij zou zijn geld en ook 't mijn kunnen verdrinken.

— Welnu, trouw dan niet !

— Ja, maar alleen is toch alleen.

— Welnu, trouw dan !

— Maar man en vrouw leven soms in ruzie.

— Welnu, trouw dan niet !

— Ik denk echter, dat wij het samen wel zouden kunnen vinden.

— Welnu, trouw dan !

— Doch nog iets : 'k vrees dat mijn familie kwaad zal zijn.

— Welnu, trouw dan niet !

— Maar ik ben toch niet verplicht voor mijn kozijntjes en nichten te sparen.

— Welnu, trouw dan !

— Als ik in mijn huwelijk maar tijd genoeg vind, om mijn godsdienstplichten te vervullen.

— Welnu, trouw dan niet !

— Maar ik denk het toch wel : 'k zal niet meer werk hebben dan nu.

— Welnu, trouw dan !

— Maar de H. Apostel Paulus zegt toch, dat het beter is niet te trouwen.

— Welnu, trouw dan niet !

— Evenwel, uw voorganger heeft eens uitgelegd, dat St. Paul dat schreef in een tijd van verdrukking, toen ieder mensch al werk genoeg had om zichzelf te beveiligen. We leven rustig nu.

— Welnu, trouw dan !

— Mijn vriendinnen zullen mij uitlachen.

— Welnu, trouw dan niet !

— Maar ik zou mij er niet aan storen.

— Welnu, trouw dan !

— Mijnheer de pastoor, ge moest mij eens raad geven.

— Met genoeg. Luister wel ! Ge weet, ik ben geboortig van St. Kruis bij Brugge. Daar hangt in den toren een wonderlijke klok. Morgenavond zal ze luiden : Bim, bim, bim, bim, bim. Ga er heen en zeg bij iederen klokktoon : ja, neen, ja, neen... is de laatste slag ja, welnu trouw, is hij neen, trouw dan niet !

— Mijnheer de pastoor, dien raad zal ik volgen.

Heldewijs verliet glimlachend de woning.

— Stance heeft lust om te trouwen, mompelde hij. 'k Heb het al lang bemerkt. En al kon ik haar overtuigen, dat het huwelijk slecht zal zijn, toch zou ze niet luisteren. 'k Heb haar den besten raad gegeven. Natuurlijk zal de klok zeggen : trouw, en dan is het kwezeltje meteen van alle bezwaren verlost.

We zullen den geestelijke zijn weg laten vervolgen en willen intusschen eens zien, hoe de bisschop bij de pastorie aankwam.

HANS VAN HORENBEEK

De Pastoor van Lapscheure

L. OPDEBEEK
UITGEVER ♦ ♦ ANTWERPEN

HANS VAN HORENBEEK

MERKWAARDIG LEVEN

VAN

FRANCISCUS HELDEWIJS

PASTOOR VAN LAPSCHEURE

Pentteekeningen van STAN VAN OFFEL
Kleuromslag van EDMOND VAN OFFEL

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN